

नेपालमा अनलाइन मिडिया : सन्दर्भ सूची

हर्षमान महर्जन र रमिता महर्जन

अनलाइन संसारमै कान्छो मिडिया हो। त्यसैले यसलाई 'न्यू मिडिया' को कोटीमा राखिन्छ। यसमा छापा र प्रसारण दुवै माध्यमको गुण हुन्छ। नेपालमा अहिले प्रायः मुख्य दैनिक र साप्ताहिक पत्रिकाहरू अनलाइनमा समेत उपलब्ध छन्। केही एफएम रेडियोहरू पनि अनलाइनमा सुन्न सकिन्छ।

इतिहासलाई कोट्ट्याउँदा तथ्याङ्क विभागको प्रयोजनका लागि २०२८ मा भित्रिएको कम्प्युटर नै नेपालमा आएको पहिलो कम्प्युटर हो। अनलाइनको अत्यावश्यक प्रविधि इन्टरनेट नेपालमा २०४८ मै प्रयोगमा आइसकेको थियो। तर २०५१ जेठमा मर्कन्टाइल कम्प्युनिकेसनले व्यावसायिक रूपमा इन्टरनेट सेवा सुरु गरेपछि नेपालमा इमेल र इन्टरनेटको प्रयोगमा व्यापकता आएको हो (उपाध्याय २०६०)।

नेपाली अनलाइन मिडियाको चर्चा गर्दा ई-पत्रिका *द नेपाल डाइजेष्ट* अगाडि आउँछ। अमेरिकामा रहेका नेपालीहरूले २०४८ माघमा यो पत्रिका चलाएका थिए। २०५२ भदौ १६ मा अङ्ग्रेजी पत्रिका *द काठमाण्डू पोष्ट* इन्टरनेटमा उपलब्ध भएको थियो। त्यसपछि अरू पत्रिका पनि इन्टरनेटमा उपलब्ध हुन थाले। अनलाइनमा मात्र सीमित रहेको *नेपाल न्युज डटकम* २०५६ मा सुरु भएको हो। अहिले विभिन्न पत्रिका प्रकाशन गर्ने संस्थाहरू हिमाल मिडिया, कामना प्रकाशन, कान्तिपुर पब्लिकेशन्स आदिले पनि अनलाइन मिडिया चलाइरहेका छन्।

अनलाइन मिडियाले सञ्चार सामग्री निर्माता र प्रयोगकर्ताको पुरानो अवधारणालाई तोडेको छ। खास गरी ब्लगमा यस्तो देखिन्छ। ब्लग अनलाइन डायरी हो, जुन जोकसैले पढ्न सक्छ र पाठकले प्रतिक्रिया लेख्न पनि मिल्छ। नेपालमा यसले व्यापकता भने २०६१ माघ १९ पछि पायो। त्यस समयमा राजा ज्ञानेन्द्रले शासकीय सत्ता आफ्नो हातमा लिएका थिए। त्यसै दिनदेखि नेपालका सम्पूर्ण मुख्यमुख्य सञ्चार गृहमा सैनिक पठाएर सामग्रीमा सेन्सर समेत गरेका थिए। यी सञ्चारमाध्यमले दिन नसकेको तथ्य ब्लगहरू: आइएनएसएन, रेडियो फ्रि नेपाल, युनाइटेड वि ब्लग, समुदाय डट ओआरजी आदिले गरेका थिए। यसैका कारण सरकारले आइएनएसएन, रेडियो फ्रि नेपाल जस्ता ब्लगलाई प्रतिबन्ध लगाएको थियो। त्यस बेला अन्तर्राष्ट्रिय जगतको ध्यान खिचन नेपाली ब्लग सफल भएको थियो।

अनलाइन मिडियाले सञ्चारको सम्भावना बढाएको छ। यसले भौगोलिक दूरीलाई कम गरेको छ। यस सन्दर्भ सूचीमा ब्लगबाहेक इन्टरनेटमार्फत हुने व्यापार र विकासका प्रयास, अनलाइन पत्रकारिता, वेबसाइट आदिलाई समेटिएको छ।

नेपाली अनलाइन मिडियाका विभिन्न पक्षबारे छापार अनलाइनका सामग्री यस सूचीमा छन्। यहाँ समेटिएका अधिकांश सामग्री लेख, टिप्पणी वा समाचारका रूपमा आएका छन्। थोरै लेख मात्र अनुसन्धानमूलक छन्। यो सूची तयार गर्ने क्रममा २०६१ माघ-२०६६ फागुनसम्मका *हिमाल खबरपत्रिका*, *नेपाल*, र २०६१ माघ-२०६५ कात्तिक सम्मको *समय* म्यागेजिन हेरिएको थियो।^१

मार्टिन चौतारी मिडिया डकुमेन्टेसन सेन्टरमा उपलब्ध मिडिया सामग्रीबाट यो सूची हामीले तयार गरेका हौं। यस क्रममा सन् २००७ मा *स्टडिज् इन नेपाली हिस्ट्री एण्ड सोसाइटी*मा छापिएको जेम्स शारोक (सन् २००७) को नेपाली ब्लगसम्बन्धी लेखमा उल्लिखित सन्दर्भ सामग्री पनि धेरै उपयोगी भयो। यस सामग्रीका लागि जेम्स शारोकलाई हामी धन्यवाद दिन्छौं। नेपाली अनलाइन मिडियाबारे हामीले अनलाइनमा पनि धेरै सामग्री भेट्टाएका थियौं। यसै कारणले यस सूचीमा परेका धेरै सामग्री अङ्ग्रेजीमा छन्।

अधिकारी, कञ्चन। २०६४। मनको साथी। *नेपाल* ७(४५): ४६-४७।

अधिकारी, कञ्चन। २०६४। सामाजिक सञ्जालको मोहनी। *नेपाल* ८(२४): ४६-४७।

अधिकारी, दीपक। २०६३। आईटीमा नारी आँखा। *नेपाल* ७(२९): ४०-४२।

^१ २०६५ कात्तिकपछि *समय* बन्द भएको थियो।

- अधिकारी, दीपक । २०६४ । प्रवासमा पत्रकारिता । *नेपाल* ८(१५) : ३२ ।
- अधिकारी, मदनमोहन । २०६५ । फेसबुकको फसल । *अन्नपूर्ण पोष्ट*, २६ चैत, पृ. ७ ।
- अधिकारी, राधेश्याम, अध्यक्ष । २०६३ । सूचना प्रविधि/डिजिटल माध्यम र सुधार ।
उच्चस्तरीय मिडिया सुभावा आयोग प्रतिवेदन, २०६३, पृ. २७-३२ । काठमाडौं :
उच्चस्तरीय मिडिया सुभावा आयोगको सचिवालय ।
- अर्याल, देवेन्द्र 'आँसु' । २०६३ । समस्याभिन्न अनलाइन साहित्य । *गोरखापत्र (शनिवार)*,
३ असार, पृ. ३ ।
- अर्याल, बाबुराम । २०६४ । साइबर अपराध र न्यायिक प्रक्रिया । *नयाँ पत्रिका*, १ असोज,
पृ. ७ ।
- अर्याल, बाबुराम । २०६४ । डिजिटल सिर्जनामा प्रतिलिपि अधिकार । *नयाँ पत्रिका*,
१७ माघ, पृ. ६ ।
- अर्याल, बाबुराम । २०६५ । साइबर सेक्स : यसरी नियमन गर्न सकिन्छ । *हिमाल* १८(७) :
४६-४७ ।
- अर्याल, रमेशकुमार । २०६२ । मदनपोखरा सामुदायिक बहुसञ्चार केन्द्र मदनपोखरा
(सिएमसी) एक भ्रूलक । *वोली स्मारिका-२०६२* । भूपेन्द्र जिशी, संयोजक । पृ. ४५-४७ ।
पाल्पा : सामुदायिक रेडियो मदनपोखरा ।
- आचार्य, उज्ज्वल । २०६१ । इन्टरनेटको खुला डायरी । *नेपाल* ५(३२) : ३६ ।
- आचार्य, सुब्रत र विदुर खतिवडा । २०६६ । डिजिटल मिसयुज । *साप्ताहिक*,
२० कात्तिक, पृ. ६-७ ।
- उपाध्याय, गौरवराज । २०६० । इन्टरनेट र नेपाली मिडिया । *मिडिया उत्पादन र
अन्तर्वस्तु* । रमेश पराजुली र प्रत्यूष वन्त, सं., पृ. ११३-१२४ । काठमाडौं :
मार्टिन चौतारी र सामाजिक विकास तथा अनुसन्धान केन्द्र ।
- एलन, रामकुमार । २०६६ । फेसबुकमा बढ्दैछ अश्लीलता । *साप्ताहिक*, १३ कात्तिक,
पृ. २९ ।
- कसजू, विनयकुमार । २०५४ । पत्रकारिताको सेवामा कम्प्युटर । *कान्तिपुर*, २९ पुस,
पृ. ४ ।
- कसजू, विनयकुमार । २०६० । सूचना प्रविधिको शक्ति र नेपालमा यसको उपयोग ।
काठमाडौं : डिम्स एण्ड आइडियाज प्रालि ।
- कसजू, विनयकुमार । २०६२ । अब कति कुर्ने । *नेपाल* ६(४) : ३८-३९ ।
- कसजू, विनय । २०६५ । इन्टरनेटमा हीरा कि कीरा ? *गोरखापत्र*, १ असोज, पृ. ६ ।
- कसजू, विनय । २०६५ । विकासका लागि रेडियो र इन्टरनेटको मेल । *झङ्कार* ५८(१) :
१-३ ।
- कसजू, विनय र गौरवराज उपाध्याय । २०६३ । जनताको सञ्चार र सूचना अधिकार
एवं अभिव्यक्ति र प्रेस स्वतन्त्रतामा सूचना प्रविधि/डिजिटल माध्यमको भूमिका र

- समस्याबारे परामर्श र सुभावा । अप्रकाशित प्रतिवेदन, उच्चस्तरीय मिडिया सुभावा आयोग, २०६३ ।
- काप्ले, कपिल । २०६२ । अनलाइन/न्यु मिडिया । *पत्रकारिता डट खोज*, पृ. १२५-१४२ ।
काठमाडौं : मदरल्याण्ड अफ नेपाल ।
- कार्यालय लेखक । मिति नखुलेको । नेपालमा कम्प्युटर व्यवसायको सुरु । *स्वतन्त्र विश्व* १७(२) : १९-२१ ।
- कुँवर, सुरज । २०६४ । साइन-इन साइन-आउट । *कान्तिपुर* (पन्ध्रौं वार्षिकोत्सव विशेषाङ्क), ७ फागुन, पृ. ड ।
- के.सी., रामकुमार । २०६५ । इन्टरनेटमा नयाँ अध्याय । *गोरखापत्र*, २ जेठ, पृ. ७ ।
क्षेत्री, इन्द्रध्वज । २०६३ । अनलाइनमा नेपाली समाचार : सम्भावना र चुनौती ।
पत्रकारिता, असार, पृ. ८-९ ।
- खतिवडा, चन्द्र । २०६४ । इन्टरनेता डटकम । *नेपाल* ८(३२) : ४४ ।
- खतिवडा, विदुर । २०६२ । पहिलो नेपाली अनलाइन रेडियो सेवा । *साप्ताहिक*, २७ जेठ, पृ. ८ ।
- खतिवडा, विदुर । २०६३ । प्रविधि सञ्जालमा एम जेनेरेसन । *साप्ताहिक*, २१ पुस, पृ. १/६ ।
- खतिवडा, विदुर । २०६४ । ई जेनेरेसन । *साप्ताहिक*, ११ माघ, पृ. १/६ ।
- खतिवडा, विदुर । २०६६ । फन्दा फेसबुकको । *साप्ताहिक*, ९ असोज, पृ. १/६ ।
- खनाल, श्रवणकुमार । २०६४ । समस्या डट कम । *कान्तिपुर (कोसेली)*, १ मङ्सिर, पृ. ग ।
- खपाङ्गीमगर, नरेश । २०६५ । ब्लगर विज्ञान मन्त्री र सपना । *गोरखापत्र*, ११ असोज, पृ. ७ ।
- गिरी, आन्विका । २०६२ । समाचारको नयाँ स्रोत । *समय* ६६ : ४२-४३ ।
- गिरी, आन्विका । २०६५ । इन्टरनेट डायरीको कमाल : फैलिँदै छ ब्लगको जालो ।
सञ्चारिका फिचर सेवा ११(१०) : १-२ ।
- धर्तीमगर, मनोज । २०६५ । नेटमा मोडल । *समय* २१८ : ५२ ।
- धिमिरे, रमण । २०६६ । सम्भावनाको खोजी । *नेपाल* १०(२४) : ४६-४७ ।
- चापागाई, बालकृष्ण । २०६४ । इमेल-इन्टरनेटमा नेपाली भाषा । *आमसञ्चार र नेपाली भाषा*, पृ. ५६-६० । काठमाडौं : एसिया पब्लिकेशन्स प्रा.लि. ।
- जोशी, यलु । २०६५ । इन्टरनेटप्रति नयाँ पुस्ताको आकर्षण बढ्दो । *गोरखापत्र*, २८ साउन, पृ. ५ ।
- ढकाल, पुरुषोत्तम । २०६२ । नेपालमा अनलाइन समाचार : अवसर र चुनौती । नेपाल केवल टेलिभिजन सङ्घद्वारा काठमाडौंमा आयोजित 'प्रस्तावित प्रसारण प्राधिकरण विधेयकका सम्बन्धमा विद्युतीय सञ्चारमाध्यमहरूको सर्वपक्षीय अन्तरक्रिया' कार्यक्रममा प्रस्तुत कार्यपत्र, १२ फागुन ।

- दुङ्गाना, कृष्ण । २०६४ । ब्लगरको कमाइ । *नयाँ पत्रिका*, २८ असार, पृ. ८ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६३ । इन्टरनेट जालोमा नेपाली समाचार । *राजधानी*, ६ भदौ, पृ. २ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६३ । बीच बाटोमा ब्लगर । *राजधानी*, २२ कात्तिक, पृ. २ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६४ । जमाना नागरिक पत्रकारिताको । *राजधानी (सौजन्य)*, ८ वैशाख, पृ. ७ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६४ । बढ्दैछ ह्याकर आतङ्क । *नयाँ पत्रिका*, १ पुस, पृ. ८ र ९ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६४ । औलाले नचाउनुस् संसार.... । *नयाँ पत्रिका (आइटी परिशिष्टाङ्क)*, १६ माघ, पृ. १ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६४ । मज्जे बेग्लै इ-पत्रकारिताको । *नयाँ पत्रिका*, २० माघ, पृ. ८ र ९ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६४ । इन्टरनेटमा किशोर-किशोरी । *नयाँ पत्रिका*, ७ फागुन, पृ. ९ ।
- दुङ्गाना, केपी । २०६४ । अनलाइन पत्रिका । *स्वतन्त्र आवाज* १(१) : १५-१६ ।
- दाहाल, ऋषिकेश । २०६३ । मोडल ई-नेपाल । *नेपाल* ७(२४) : ३८-३९ ।
- दीक्षित, अजय । २०६६ । 'भर्चुअल' ब्रह्माण्ड र शिक्षा । *नेपाल* १०(८) : ६ ।
- देवकोटा, विनय । २०६४ । पत्रकारितामा आश्चर्यजनक छलाड । *राजधानी (सौजन्य)*, २२ वैशाख, पृ. ५ ।
- नाम नखुलेको । २०६३ । 'वायरलेस' महावीर । *हिमाल खबरपत्रिका* १६(९) : ७२ ।
- नाम नखुलेको । २०६४ । साइबर संसारको काउन्टडाउन । *नयाँ पत्रिका*, २ माघ, पृ. ८ ।
- नाम नखुलेको । २०६६ । गुगल : नेपाली चलचित्रकर्मी । *साप्ताहिक*, २३ असोज, पृ. २० ।
- नाम नखुलेको । २०६६ । फेसबुकले हराएका आमाछोरालाई भेटाइदियो । *साप्ताहिक*, १७ पुस, पृ. ४ ।
- नाम नखुलेको । २०६६ । लोकप्रिय हुँदैछ गुगल वेब । *साप्ताहिक*, २२ माघ, पृ. ८ ।
- नेपाल, सुधीर । २०६४ । काँचको पर्दामा मोडलको रूप । *नेपाल* ७(२५) : ४८-४९ ।
- नेपाल, सुधीर । २०६४ । नग्नताको पर्दा । *नेपाल* ७(४७) : ४४-४६ ।
- न्यौपाने, सुरेशराज र शैली बस्नेत । २०६४ । सुस्त छ प्रगति । *हिमाल खबरपत्रिका* २११ : ५४-५६ ।
- न्यौपाने, सुरेशराज । २०६४ । सिर्जनशीलताको जित । *हिमाल खबरपत्रिका* १७१(१) : ५८-५९ ।
- परियार, गोविन्द । २०६३ । सूचनासँगै मनोरञ्जन पनि । *समय* १३९ : ३९-४५ ।
- पाठक, तिलक । २०६२ । कम्प्युटरको पर्दामा पुस्तकालय । *नेपाल* ६(२०) : ४४ ।
- पुन, महावीर । २०६६ । सूचना शक्तिको सम्पन्नता । *नेपाल* १०(९) : ५२ ।
- पुनमगर, जेबी र विवेकराज मौर्य । २०६४ । गफै बढी । *हिमाल खबरपत्रिका* १७५(५) : ५०-५१ ।

पोखरेल, रामप्रसाद । २०५७ । पत्रकारिताको एक शताब्दी र इन्टरनेट युगको जगजगी ।

आशय २(१) : १-६ ।

पौडेल, सुरेन्द्र । २०६४ । इन्टरनेट प्रयोगकर्ता । *नेपाल समाचारपत्र (सौगात)*, ९ चैत, पृ. ग ।

बञ्जारा, बोलमाया । २०६५ । इन्टरनेटमा दृष्टिविहीनको पहुँच । *विश्वग्राम* । श्याम रिमाल, सं, पृ. ५२-५३ । काठमाडौँ : नेपाल पत्रकार महासङ्घ, रासस शाखा ।

बस्नेत, दिनेश । २०६४ । क्लिकभिन्नको संसार । *गोरखापत्र (शनिवार)*, १२ माघ, पृ. ग ।

बस्नेत, दिनेश । २०६५ । मूलधारमा अनलाइन पत्रकारिता । *विश्वग्राम* । श्याम रिमाल, सं, पृ. ४९-५१ । काठमाडौँ : नेपाल पत्रकार महासङ्घ, रासस शाखा ।

बस्नेत, मनोज । २०६६ । पूर्ण प्रयोगमा आएन आइटी पार्क । *कान्तिपुर (सूचना-प्रविधि विशेष)*, २९ पुस, पृ. घ ।

बस्याल, महेन्द्र । २०६४ । सञ्चार जगतमा इन्टरनेटको भूमिका । *हाँक*, १२ भदौ, पृ. ४ ।

भट्ट, रामचन्द्र । २०६४ । इन्टरनेटका ग्राहक ६७ हजार नाघे । *नेपाल समाचारपत्र*, २६ फागुन, पृ. १० ।

भट्टराई, कृष्ण । २०६६ । वेवसाइटमा छैन रुचि ! *साप्ताहिक*, १३ कात्तिक, पृ. १० ।

भाट, भोजराज । २०६० । सेन्सरसीपमा माओवादी इन्टरनेट । *खबर* ६(१) : १२-१३ ।

भाट, भोजराज । २०६१ । दलाली इन्टरनेट डोमेनको । *नेपाल* ५(३२) : ३४-३५ ।

भाट, भोजराज । २०६२ । वीस साइटहरू 'ब्लक' । *नेपाल* ५(२९) : ३६ ।

भाट, भोजराज । २०६२ । कलम बोकेका गुरिल्ला । *नेपाल* ६(३) : १८-१९ ।

भाट, भोजराज । २०६२ । सत्ताइस ओटा साइट 'ब्लक' । *नेपाल* ६(८) : ४० ।

भुसाल, धर्मराज । २०६४ । अनलाइन पत्रकारितामा व्यावसायिकताको प्रश्न । *पत्रकारिता*, माघ, पृ. ११-१२ ।

मुखिया, शिव । २०६५ । निसाना साइबर क्याफे । *साप्ताहिक*, १८ पुस, पृ. १/८ ।

मेरो संसार । सन् २००८ । बल्ल आउने भयो सस्तो इन्टरनेट । वेवसाइट <http://www.mysansar.com/mysansar/?p=129> मा उपलब्ध ।

मेरो संसार । सन् २००८ । मूलधारको सञ्चारमाध्यमभन्दा 'माइसंसार' का पाठक अगाडि । वेवसाइट <http://www.mysansar.com/mysansar/?p=115> मा उपलब्ध ।

मौर्य, विवेकराज । २०६३ । विस्तारसँगै विकास । *हिमाल खबरपत्रिका* १६(१८) : ५२- ५५ ।

मौर्य, विवेकराज । २०६४ । आईटीका आइकन । *हिमाल खबरपत्रिका* १७(१) : ६२-६३ ।

मौर्य, विवेकराज । २०६४ । सँगसँगै : भाषा र प्रविधि । *हिमाल खबरपत्रिका* १७(१) : ९०-९१ ।

यज्ञश । २०६४ । डाउनलोडिड सोसाइटीका सपनाजीवी (ई-स्वप्न संवाद विनय कसजूसँग) ।

नयाँ पत्रिका (आइटी परिशिष्टाङ्क), १६ माघ, पृ. ज-भ ।

- राउत, बन्नी । २०६१ । अपूरो साइबर कानून । *कान्तिपुर*, ५ माघ, पृ. ७ ।
- राजेन्द्रकुमार । २०६६ । अनलाइन आपत । *राजधानी*, १७ फागुन, पृ. ६ ।
- रिमाल, सन्तोष । २०६४ । आइटीमा सेलिब्रेटी । *नयाँ पत्रिका (आइटी परिशिष्टाङ्क)*, १६ माघ, पृ. त ।
- रौले, नरेन्द्र । २०६४ । ब्लगको बढ्दो लोकप्रियता । *युवामञ्च* २०(१०) : ३८-३९ ।
- रौले, नरेन्द्र । २०६६ । सेलिब्रिटी ब्लगरहरू । *नेपाल* ९(३८) : ४६-४७ ।
- रौले, नरेन्द्र । २०६६ । मेड इन् नेपाल : अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपाली प्रविधि । *नेपाल* १०(८) : ४२-४४ ।
- लुईटेल, गुणराज । २०६३ । ब्लगरहरूको दुनियाँ । *कान्तिपुर*, ५ मङ्सिर, पृ. ६ ।
- वाइ म्यागजिन । सन् २००६ । राजाले बनाएको ब्लगर । २ : १४-१५ ।
- वाग्ले, दिनेश । २०६२ । इन्टरनेट आन्दोलन । *कान्तिपुर (वार्षिकोत्सव विशेषाङ्क)*, ७ वैशाख, पृ. ११ ।
- वाग्ले, दिनेश । २०६३ । इन्टरनेटमा डायरी । *कान्तिपुर*, ९ कात्तिक, पृ. १२ ।
- वाग्ले, दिनेश । २०६४ । लोकतान्त्रिक आन्दोलनमा इन्टरनेट । *कान्तिपुर*, १३ असोज, पृ. ७ ।
- वाग्ले, दिनेश । २०६४ । परम्परागत पत्रकारिता र इन्टरनेट । *पत्रकारिता*, पुस, पृ. १५-१६ ।
- शर्मा, केदार । २०६२ । नेपालीमा कम्प्युटर : कर्तु पढैन । *नेपाल* ६(६) : १० ।
- शर्मा, सञ्जीव । २०६६ । पोर्नोग्राफीको लत । *हिमाल खबरपत्रिका* १९(४) : २३-२४ ।
- श्री ५ को सरकार । २०५७ । *सूचना प्रविधि नीति, २०५७* । काठमाडौं : विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय ।
- श्रेष्ठ, अनुशील । २०६३ । ई-मोडलिङको आकर्षण । *हिमाल खबरपत्रिका* १६(१२) : ११९-१२२ ।
- श्रेष्ठ, उमेश । २०६२ । वैकल्पिक पत्रकारिता : ब्लग । *हिमाल खबरपत्रिका* १५(१९) : ३०-३१ ।
- सापकोटा, ददिराम । २०६२ । समाचार ऐक्यबद्धता । *नेपाल* ६(३४) : ४६ ।
- सिग्देल, शैलेन्द्र र राजेश शाक्य । २०६४ । ई-गभर्नेन्सको महत्त्व । *कान्तिपुर*, ७ वैशाख, पृ. ७ ।
- सिंह, दीपक । २०६४ । इन्टरनेटमा मख्ख सुदूरपश्चिम । *राजधानी*, ९ असार, पृ. ६ ।

Acharya, B. 2007. Online News Portals in Nepal: An Exploratory Study. Master's degree dissertation, Purvanchal University.

Adhikari, Deepak. 2006. A Nepali Journalist Abroad: An Interview with Dharma Adhikari on Blogs, Citizen Journalism and Mainstream Media.

- Available at <http://journalism.missouri.edu/alumni/dharma-adhikari-04.html>. Accessed on 25 April 2008.
- Adhikari, Deepak. 2006. The Interview that was Never Published. Available at <http://deepakadk.blogspot.com/2006/12/interview-that-was-never-published.html>. Accessed on 30 April 2008.
- Adhikari, Deepak. 2007. (Some) Thoughts from Nepal on Blogging. *Nepal Monitor*. Available at http://www.nepalmonitor.com/2007/01/some_thoughts_from_n.html. Accessed on 11 February 2007.
- Adhikari, Suraj. 2005. Online Journalism in Nepal. Master's degree dissertation, Journalism, Tribhuvan University (TU).
- Adhikari, Nirmala Mani. 2007. Online Journalism. In *Mass Communication and Journalism for Higher Secondary (Part I)* pp. 221-223. Kathmandu: Prashanti Prakashan.
- Akhtar, Shahid and Jon Gregson. 2001. Internet Technologies in the Himalayas: Lessons Learned During the 1990s. *Journal of Information Science* 27(1): 9-17.
- Aryal, Mallika. 2006. Blog Talk: What They are Saying These Days. *Nepali Times*, 3 November, p. 12.
- Aryal, Mallika. 2006. Citizen Scribes: Blogs Offer a Grassroots View of the Pro-democracy Movement. *Nepali Times*, 28 April, p. 12.
- Aryal, Sudip. 2007. Rural Transformation by the Establishment of Community Information Centers in the Rural Areas of Nepal: A Pilot Project. Unpublished report, ICT Applications Section Information, Communication and Space Technology Division United Nations Economic Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP), Rajadamnern Nok Avenue Bangkok 10200, Thailand. Available at http://telecentresap.org/meeting/cmap2007/Nepal_Paper_NRIDS.pdf. Accessed on 9 May 2008.
- Banjade, Arjun. 2002. Development News: Content Analysis of the South Asian Online Newspapers. *Humanities and Social Sciences Journal* 1(1): 54-62.
- Besant, Annie. 2005. Blogs Rise above the Nepal Information Coup. <http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp?parentid=21285>. Accessed on 24 April 2008.
- Bhattarai, Rabi. 2001. Digital Division of the Society: Due to Web. In *International Conference on Information Technology, Communications and Development*. Gaurab Raj Upadhyaya and Alfred Diebold, eds., pp. 321-324. Kathmandu: Friedrich-Ebert-Stiftung.

- Bhuria, Karma Tshering and Kirsty Martin. 2007. *Forging Innovations Community Multimedia Centres in Nepal*. New Delhi: UNESCO.
- Bista, Ashok. 2062 v.s. Concept of E-Governance in Nepal: How Challenging? *Nepal* 36(3): 35-41.
- Chapagin, Kiran. 2007. Blogs in Nepal. Master's degree dissertation, Journalism, TU.
- Diebold, Alfred. 2001. Launching of the Website: www.nepaldemocracy.org. In *International Conference on Information Technology, Communications and Development*. Gaurab Raj Upadhyaya and Alfred Diebold, eds., pp. 373-375. Kathmandu: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Dixit, Kunda. 2006. Virtual Freedom in Nepal. Available at <http://freeexpressionasia.wordpress.com/tag/presentations/>. Accessed on 14 July 2006.
- Friel, Terry. 2005. Nepali Reporters Take Democracy Fight to Cyberspace. Available at <http://in.news.yahoo.com/050323/137/2kcdi.html>. Accessed on 3 April 2006.
- Ghimire, Bhumika. 2007. Citizen Journalism in Nepal. Available at <http://towardfreedom.com/home/content/view/1178/1/>. Accessed on 23 April 2008.
- Ghimire, Safal. 2010. Impact of ICT on the Rural Livelihood: A Study of Nangi Village, Ramche VDC in Myagdi. Unpublished report, Martin Chautari.
- Ghimire, Bhumika. 2008. Nepali Blogs and Political Unrest: Nepali Bloggers Debate Volatile Situation in the Country. Available at http://nepal.suite101.com/article.cfm/nepali_blogs_and_political_unrest. Accessed on 30 April 2008.
- Ghimirey, Prasanna. 2004. Development of Internet Marketing Strategy by Studying Internet Surfing Habits of People. Master's degree dissertation, MBS, TU.
- Giri, Anbika. 2008. Quarry the Internet. In *Unheard Voices: Reports of Women Journalists*. Nirmala Sharma, ed., pp. 187-189. Kathmandu: Sancharika Samuha.
- Glaser, Mark. 2005. Nepalese Bloggers, Journalists Defy Media Clampdown by King. *Online Journalism Review*. Available at www.ojr.org/ojr/stories/050223glaser/. Accessed on 6 September 2007.
- Harris, Roger, Alain Jacquemin, Subra Ponthagunta, Jaysingh Shah and Deepak Shrestha. 2002. Rural Development with ICTs in Nepal: Integrating National Policy with Grassroots Resourcefulness. In *Proceedings of International Conference on Information*

- Technology, Communications and Development (ITCD 2002)*. Gaurab Raj Upadhyaya, ed., pp. 1-10. Kathmandu: Computer Association of Nepal (CAN).
- Hughes, Stella and Ian Pringle, eds. 2005. Madan Pokhara. In *Community Multimedia Centres around the World: A Global Directory*, pp. 128-130. Paris: UNESCO.
- Hughes, Stella and Ian Pringle, eds. 2005. Rupandehi. In *Community Multimedia Centres around the World: A Global Directory*, pp. 131-134. Paris: UNESCO.
- Hughes, Stella and Ian Pringle, eds. 2005. Tansen. In *Community Multimedia Centres around the World: A Global Directory*, pp. 135-138. Paris: UNESCO.
- Humagai, Ram. 2004. Nepal: Landmark Cyber Law is Silent about Online Media. Available at <http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp?parentid=14934>. Accessed on 23 April 2008.
- ITU. 2000. *The Internet from the Top of the World: Nepal Case Study*. . Geneva: International Telecommunication Union (ITU).
- INSN. 2005. INSN Denounces Blocking of Sites on Government Orders. Available at <http://insn.org/?p=1438>. Accessed on 30 April 2008.
- INSN. 2005. INSN.org Website Blocked in Nepal. Available at http://www.nepalresearch.org/coup_2005/papers/2005_0702in.pdf. Accessed on 28 April 2008.
- Jayalakshmi, C.P. and Alejandro Camino. 2001. Mountain Forum: An Innovative Knowledge Network for Sustainable Mountain Development. In *International Conference on Information Technology, Communications and Development*. Gaurab Raj Upadhyaya and Alfred Diebold, eds., pp. 148-151. Kathmandu: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Jones, Kristin. 2005. Out of the Silence. Available at http://www.cpj.org/Briefings/2005/DA_spring05/Nepal_DA/Nepal_DA.html. Accessed on 3 April 2006.
- Journalism Online. 2006. Nepali News Sites. Available at <http://www.journalism.com.np/?p=43>. Accessed on 29 April 2008.
- Journalism Online. 2006. Online Problems. Available at <http://www.journalism.com.np/?p=46>. Accessed on 29 April 2008.
- Journalism Online. 2006. Broadcasting Media. Available at <http://www.journalism.com.np/?p=44>. Accessed on 29 April 2008.
- Journalism Online. 2006. Cyberlaw. Available at <http://www.journalism.com.np/?p=41>. Accessed on 29 April 2008.

- Journalism Online. 2006. Foreign Based Nepali News Sites. Available at <http://www.journalism.com.np/?p=42>. Accessed on 29 April 2008.
- Karmacharya, Avash. 2007. Cyber Modeling: Models Exposed. *The Kathmandu Post (City Post)*, 7 December, p. 1.
- Kasajoo, Vinaya. 2006. New Media/Online Journalism Potentials and Challenges. Available at <http://www.fnjnepal.org/Mission3/papers/New%20media%20-%20B.Kasajoo.ppt>. Accessed on 29 April 2008.
- Kasajoo, Vinaya. 2006. Use of the Internet for Democracy, Development and Empowerment in Nepal. In *Internet, Governance and Democracy*. Jens Hoff, compiler, pp. 71-87. Copenhagen: NIAS Press.
- Khadka, Asaya and Ponaam Maharjan. 2009. What Keeps You Hooked to Facc.VOW, March, pp. 16-18.
- Kshetri, Indra Dhoj. 2006. Citizen Journalism in Nepal: Challenging the Traditional Media. Available at http://english.ohmynews.com/articleview/article_view.asp?menu=c10400&no=336600&relno=1. Accessed on 29 April 2008.
- Kshetri, I.D. 2008. Sustainability of online newsportals in Nepal. Master's degree dissertation, Purvanchal University.
- Kshetri, Indra Dhoj. 2008. Online News Portals in Nepal: An Overview. *Bodhi* 2(1): 260-267.
- Lim, Vincent. 2005. Nepal: Government Blocks Access to Websites with Content about Maoists. Available at <http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp?parentid=30692>. Accessed on 11 September 2006.
- Lim, Vincent. 2006. Blogging for Democracy in Nepal. Available at <http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp?parentid=43000>. Accessed on 24 April 2008.
- Luger, Kurt. 2001. Development Communication in the Hindu Kush-Himalya Region. In *Internet in Asia*. Sankaran Ramanath and Jorg Beckerm, eds., pp. 117-131. Singapore: AMIC.
- Luintel, Prem Kumar. 2005. Internet Culture Among Youth: A Survey Study on the Internet using Habit of Youth in Kathmandu District. Master's degree dissertation, Journalism, TU.
- Macfarlance, Alan. 2007. Digital Himalya: Nepal in Context. *European Bulletin of Himalayan Research (EBHR)* 31: 144-154.
- Magar, Minoda. 2002. Country Report on Internet in Nepal. Available at <http://www.tc.apii.net/~nepal/country%20report%20Nepal.html>. Accessed on 1 May 2008.

- Manzar, Osama, Ashis Sanyal and Syed S Kazi, eds. 2009. Equal Access Nepal. *Development and Digital Inclusion: Cases from India & South Asia*, pp. 45-48. India: Digital Empowerment Foundation.
- Messerschmidt, Don. 2006. Spreading the Nepali Web. *The Himalayan Times (Perspective)*, 12 March, p. 1.
- Montgomery, Layton. 2002. NGOs and the Internet in Nepal. Available at <http://jcmc.indiana.edu/vol7/issue2/montgomery.html>. Accessed on 6 May 2008.
- Mulmi, Rajendra. 2006. Effects of ICT on Youth Activism in Asia. Available at http://www.un.org/esa/socdev/unyin/workshops/regm_asia_rajendra_mulmi.pdf. Accessed on 30 April 2008.
- Name not mentioned. 2008. Virtual Reality. *The Himalayan Times (TGIF)*, 18 January, p. 1.
- Nepalnews Team. 2006. Online Media in Nepal: An Overview. A paper presented at seminar on 'Proposed Electronic Media Ordinance', organized by Nepal Cable TV Sangh, Kathmandu, 24 February.
- Ngudup, Penjor, Jason C.H. Chen, Binshan Lin. 2005. E-commerce in Nepal: A Case Study of an Underdeveloped Country. *International Journal of Management and Enterprise Development* 2(3/4): 306 - 324.
- Onta, Pratyoush. 2006. Beyond the Internet Hoopla. In *Mass Media in Post-1990 Nepal*, pp. 136-138. Kathmandu: Martin Chautari.
- Opennet. 2007. Nepal. Available at <http://opennet.net/research/profiles/nepal>. Accessed on 5 February 2010.
- Pandey, Sangita. 2001. ICIMOD and Intenet. In *Internet in Asia*. Sankaran Ramanath and Jorg Beckerm, eds., pp. 110-116. Singapore: AMIC.
- Parajuli, Rama and Pratyoush Onta. 1998. A Virtual Nepali Chautari: The Nepal Digest. *Face to Face*, January-March, pp. 29-32.
- Parsons, Cherilyn. 1998. Online News in Nepal: How World Wide is the Web? Available at <http://www.ojr.org/ojr/technology/1017967802.php>. Accessed on 4 April 2006.
- Pradhan, Junelee and Mike Metcalfe. 2001. Information Technology in Nepal: What Role for the Government ? In *International Conference on Information Technology, Communication and Development*. Gaurab Raj Upadhaya and Alfred Diebold, eds., pp. 207-216. Kathmandu: Friederich-Ebert-Stiftung.
- Pradhan, Kishor. 1999. The Internet in Nepal: A Survey Report. *The International Information & Library Review* 31(11): 41-47.
- Pradhan, Kishor. 2003. A Country Paper on Development of E-Service in Nepal. Paper presented at 12 AMIC Annual Conference: E-Worlds:

- Government, Business and Civil Society, 6-7 November, 2003, Singapore.
- Pradhan, Kishor. 2004. Hybrid Technologies Emerge Winners in Nepal. Available at <http://www.oneworld.net/article/view/80064/1>. Accessed on 9 May 2008.
- Press, Larry, Seymour Goodsmann, Tim Kelly and Michael Minges. 2000. A Case Study of Electronic Commerce in Nepal. Paper presented at American Conference on Information Systems (AMCIS).
- Pun, Mahabir. 2007. Connecting Rural Nepal to the Global Village. *Nepal Monitor: The National Online Journal*. Available at http://www.nepalmonitor.com/2007/09/connecting_rural_nepal_to_the_global_village.html.
- Radachowsky, Sage and Harsha Man Maharjan. 2007. Few Aspects of International Nepal Solidarity Network: Interview with Its Creator Sage Radachowsky. Available at <http://mediaharsha.blogspot.com/2007/09/few-aspects-of-international-nepal.html>. Accessed on 25 April 2008.
- Rai, Samridhhi. 2010. Anti-Social Networking. *Friday*, February 4-10, pp. 1-2.
- Rana, Greta M., Kesang T. Lama and Manohar K. Bhattarai, eds. 2001. *Information Technology for Development IT Policy and Strategy Papers for Nepal*. Kathmandu: International Centre for Integrated Mountain Development.
- Rana, Soni. 2001. Using ICT in Development: "Perspectives on Nepali Experiences." In *International Conference on Information Technology, Communication and Development*. Gaurab Raj Upadhaya and Alfred Diebold, eds., pp.167-174. Kathmandu: Friederich-Ebert-Stiftung.
- Rangeenchara. 2009. Which Nepali Online Media has Best Breaking-news Coverage? Available at <http://www.rangeenchara.com/which-nepali-online-media-has-best-breaking-news-coverage>. Accessed in 3 February 2010.
- Reporters Without Borders (RSF). 2004. Internet under Surveillance: Nepal. Available at http://www.rsf.org/article.php3?id_article=107s89. Accessed on 3 April 2006.
- RSF. 2005. Nepal "We Tell the Outside World What's Happening". In *Handbook for Bloggers and Cyber-Dissidents*. Available at http://www.rsf.org/IMG/pdf/handbook_bloggers_cyberdissidents-GB.pdf. Accessed on 27 April 2008.

- RSF. 2005. Royal Army Launches Offensive in Cyberspace. Available at http://www.rsf.org/article.php3?id_article=14461. Accessed on 23 July 2005.
- RSF. 2005. Reporters Without Borders backs a New Nepalese-Language Blog Nepal Info. Available at http://www.rsf.org/article.php3?id_article=14170. Accessed on 29 April 2008.
- RSF. 2004. Nepal. In *Internet Under Surveillance*. Available at http://www.rsf.org/article.php3?id_article=10789&Valider=OK. Accessed on 29 April 2008.
- Rhodes, Arthur. 2006. Between Activism and Journalism. Available at <http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp?parentid=43380>. Accessed on 24 April 2008.
- Riazati, Saba. 2006. Nepalese Journalist to Speak on Benefits of News Blogs. Available at <http://www.international.ucla.edu/article.asp?parentid=42858>. Accessed on 29 April 2008.
- Ricchiardi, Sherry. 2006. Online Opposition. *American Journalism Review*, April/May, pp. 60-62.
- Salik. 2007. Nepali Blogosphere- A look at Citizen-Journalism in Nepal Available at <http://kathmanduspeaks.blogspot.com/2007/03/nepali-blogosphere-look-at-citizen.html>. Accessed on 29 April 2008.
- Salik. 2007. How much Money Nepali Bloggers Earn? Available at <http://kathmanduspeaks.blogspot.com/2007/07/how-much-money-nepali-bloggers-earn.html>. Accessed on 1 May 2008.
- Samudaya.org. 2005. Press release: Samudaya.org Concerned Over the Blocking of Its Website. Available at <http://insn.org/?p=1444>. Accessed on 30 April 2008.
- Sapkota, Santosh. 2004. A Study on the Language used in Email, Chat and Text Messaging (SMS). Master's degree dissertation, TU.
- Shakya, Subarna and Deepak Rauniyar. 2001. Information Technology Education in Nepal: An Inner Perspective. In *International Conference on Information Technology, Communications and Development*. Gaurab Raj Upadhyaya and Alfred Diebold, eds., pp. 175-183. Kathmandu: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Shakya, Subarna and Deepak Rauniyar. 2002. The Role of Information Technology in the Overall Development of Nepal. In *Proceedings of International Conference on Information Technology, Communications and Development (ITCD 2002)*. Gaurab Raj Upadhyaya, ed., pp. 82-89. Kathmandu: Computer Association of Nepal (CAN).

- Sharma, Ankur and Birodh Rijal. 2009. Impact of IT in Society(Nepal). Unpublished report, available at http://www.archive.org/details/ImpactOfItInSocietyNepal_962. Accessed in 16 February 2010.
- Sharma, Shreeman. 2007. Online News Portals in Nepal: An Exploratory Study. Master's degree dissertation, Journalism, Purbanchal University.
- Sharrock, James. 2007. Nepali Blogging and Democracy. *Studies in Nepali History and Society* 12(1): 55-94.
- Shrestha, Jagan Nath. 2001. Role of Renewable Energy Technology for Information and Communication Technology Applications in Rural Areas of Nepal. In *International Conference on Information Technology, Communications and Development*. Gaurab Raj Upadhyaya and Alfred Diebold, eds., pp. 68. Kathmandu: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Shrestha, Umesh. 2006. Citizen Journalism Can Succeed in Nepal. Available at http://english.ohmynews.com/articleview/article_view.asp?article_class=11&no=300546&rel_no=1. Accessed on 16 November 2006.
- Subba, Rajib. 2003. *E-Business in Nepal: Lesson Learn and Vision*. Kathmandu: Computer Association of Nepal.
- Subedi, Dhanapati. 2003/064 v.s. Present Status of ICT in Nepalese Education System. *Nepal* 37(5): 40-53.
- Thapa, Priyata. 2007. Interview with Mr. Mahabir Pun. Available at <http://hkminority.com/2008-12-29-03-25-34/53-interview-with-mr-mahabir-pun.html>. Accessed on 17 February 2010.
- The Mediadrop. 2005. Q&A: Radio Free Nepal blogger. Available at <http://www.themediadrop.com/archives/003445.php>. Accessed on 29 April 2008.
- The Radiant Star. 2009. Online Media in Nepal: Short History. Available at <http://www.nepalivoices.com/nepal-blog/2009/06/22/online-media-in-nepal-short-history/>. Accessed in 3 February 2010.
- Timilsina, Janak. 2009. Ballooning Internet Craze in Nepal. Available at <http://www.americanchronicle.com/articles/view/109264>. Accessed on 5 February 2010.
- Tuladhar, Sumnima, Cecile Lampe and Archita Pant. 2008. *A Study on the Use of Internet by Children (Study carried out in the Kathmandu Valley)*. Kathmandu: Child Workers in Nepal Concerned Centre (CWIN), Nepal.

- Turin, Mark. 2000. From Offset to Online New Digital Media in Nepal. *IIAS Newsletter Online* 23. Available at <http://www.iias.nl/iiasn/23/regions/23SA1.html>. Accessed on 24 April 2008.
- UNDP. n.d. *E-commerce for Development: The Case of Nepalese Artisan Exporters*. New York: UNDP.
- Upadhyaya, Gaurab Raj. 2003. Nepal. In *News Media and New Media: The Asia-Pacific Internet Handbook*. M. Rao, ed., pp. 341-50. Singapore: Eastern Universities Press.
- Upadhyaya, Gaurab Raj, Atmaram Ghimire, Pawan Adhikari and Bhim Dhoj Shrestha, eds. 2002. *Proceedings of CAN IT Conference 2002*. Nepal: Computer Association of Nepal (CAN).
- Wagle, Dinesh. 2007. The Old and New Media Debate. *Journalism*, December, pp. 11-12.
- Westberg, Gabriella. 2006. Digital Communication for Development in Nepal: An Evaluation of the Digital Broadcast Initiative. *Global Times* 3(3). Available at www.glocaltimes.k3.mah.se/viewarticle.aspx?articleid=57&issueid=5. Accessed on 31 October 2007.
- Wilmore, Michael. 2007. The Digital Divide and the Social Divide in New Media Access and Their Implications for the Development of Civil Society in Nepal. *ASIARIGHTS Journal* 8. Available at <http://rspas.anu.edu.au/asiarightsjournal/Issue%20Eight%20Wilmore.pdf>. Accessed on 5 May 2008.
- Yadav, Chandra Bhushan. 2008. Digital Library of Nepal Health Research Council: Initiatives and Problems. Available at <http://www.healthnet.org.np/ocs/index.php/icikm-2008/icikm/paper/viewPDFInterstitial/5/97>. Accessed on 9 May 2008.